

REVISTA DE
LLENGUA
I DRETJOURNAL OF
LANGUAGE
AND LAW

ISSN 2696-8908

GENERAL / RESSENYA BIBLIOGRÀFICA

Ressenya del llibre "Demandas lingüísticas y conflicto político en España" – Daniel Cetrà

🕒 23 de juny de 2022

👤 EAPC

🗨️ DEIXA UN COMENTARI

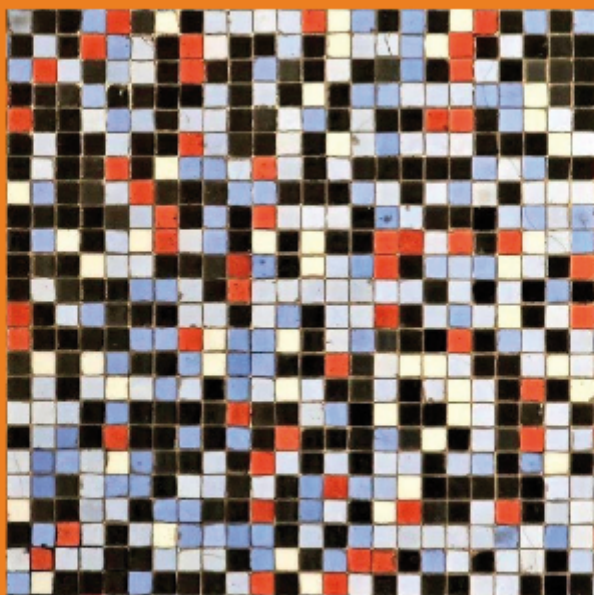
El llibre *Demandas lingüísticas y conflicto político en España* (2021), escrit per Andrea C. Bianculli, Jacint Jordana, i Mónica Ferrín, és una contribució rica i valuosa a la literatura acadèmica sobre les controvèrsies lingüístiques a Espanya. Des de la [pàgina web del Centro de Estudios Políticos y Constitucionales](#) us el podeu descarregar gratuïtament.

De què tracta el llibre?

Els autors es plantegen la pregunta següent: **sota quines condicions sorgeixen a Espanya demandes lingüístiques i conflictes polítics de caràcter lingüístic?** Volen esbrinar quan es mantenen estables els equilibris a les comunitats multilingües (en el sentit d'acceptació àmplia de *l'statu quo*) i quan esdevenen inestables.

Com es desprèn del títol del llibre i de la pregunta que es planteja, els autors adopten una perspectiva fonamentalment politològica, per bé que reconeixen la necessitat de tractar el tema des de diverses disciplines. L'objecte d'estudi és l'organització política de la diversitat lingüística, i la llengua, que es presenta com un component clau dels drets de ciutadania, es concep com a endògena als processos democràtics.

Per respondre a la pregunta que es plantegen, els autors se centren en quatre comunitats autònomes: **Catalunya, Balears, País Basc i Galícia**. En concret, estudien tres àmbits clau: l'educació pública, els mitjans de comunicació públics, i l'espai públic (senyalització comercial i de carrers) durant el període 2005-15. Els autors ofereixen una anàlisi rica i detallada de com sorgeixen i evolucionen les respectives disputes lingüístiques i se centren en les condicions contextuais i els actors que van promoure cadascuna

Demandas lingüísticas y conflicto político en España

ANDREA C. BIANCULLI
JACINT JORDANA
MÓNICA FERRÍN PEREIRA

Exedra

[CEPC]

de les demandes lingüístiques.

El terme 'demandes lingüístiques' el defineixen com "demandes sobre l'ús social de determinades llengües en entorns lingüístics regulats" (p. 26-27). De manera sofisticada, els autors les entenen com a manifestacions d'una sintaxi particular que inclou una percepció subjectiva de dret absent, una creença sobre les causes del problema percebut, i una solució "completa" del problema mitjançant l'activació del dret absent. Aquestes demandes poden incorporar-se a les agendes polítiques, forçant els actors a posicionar-se, i poden derivar en conflictes lingüístics. Aquests conflictes, lluny de ser necessàriament negatius, poden esdevenir configuracions polítiques més adequades en societats democràtiques multilingües. En qualsevol cas, la idea clau

és que els autors conceben les demandes lingüístiques com a possibles motors de canvi normatiu en l'equilibri de preferències lingüístiques esmentat anteriorment.

Quin argument defensen els autors?

Els autors defensen que **el nivell de conflictivitat lingüística va ser baix fins a principis de la dècada dels 2000, quan la rellevància de la**

Per respondre a la pregunta sota quines condicions sorgeixen a Espanya demandes lingüístiques i conflictes polítics de caràcter lingüístic?

qüestió lingüística va augmentar i va esdevenir una font important de disputa política i social en diversos territoris. Ho atribueixen a dos factors: d'una banda, la intensificació dels processos de globalització i el creixent domini de l'anglès com a llengua franca europea, fet que va impulsar reivindicacions lingüístiques i propostes per introduir polítiques multilingües a territoris bilingües. I, d'altra banda, les conseqüències de l'èxit de les polítiques lingüístiques hauria fet que la majoria

Els autors defensen que el nivell de conflictivitat lingüística va ser baix fins a principis de la dècada dels 2000, quan la rellevància de la qüestió lingüística va augmentar i va esdevenir una font important de disputa política i social en diversos territoris.

els autors se centren en quatre comunitats autònomes: Catalunya, Balears, País Basc i Galícia.

dels objectius inicials s'haguessin assolit i que emergissin opinions contraposades sobre els passos a seguir. Així doncs, fa vint anys s'hauria produït una transformació de l'estructura d'incentius dels actors que hauria creat una bretxa a través de la qual les reivindicacions lingüístiques van esdevenir conflictes polítics importants.

Per bé que es tracta d'un argument interessant i plausible, se'n troba a faltar una presentació més sistemàtica i una justificació més sòlida. La idea es presenta a pinzellades, sovint de passada o enmig de l'anàlisi empírica. Un altre aspecte que podria ser subjecte de debat és la rellevància atorgada al primer factor. És cert que la globalització, per exemple, amplia el repertori discursiu de les demandes lingüístiques favorables al castellà amb conceptes com el trilingüisme. Però el mecanisme causal no és ni molt menys evident. Cal que determinats actors polítics vulguin activar aquest element discursiu. Es podria conjecturar que la variable que intervé aquí és la ideologia lingüística i nacional del Partit Popular i, en concret, el seu enduriment durant la segona legislatura de José Maria Aznar. D'altra banda, és evident que la onada migratòria de la primera dècada dels 2000 va suposar un repte per a les polítiques lingüístiques i els marcs legals existents als territoris bilingües, com els mateixos autors expliquen.

Un segon argument que emergeix és que, malgrat les tensions creixents dels darrers vint anys, el resultat general observat és d'una estabilitat considerable. **Les polítiques lingüístiques es van mostrar resistents i no es van veure alterades fonamentalment durant el període examinat.** I, si es van veure alterades, va ser durant un període de temps molt limitat –per exemple, el Decret de trilingüisme o el tractament integral de llengües (TIL) introduït pel Govern balear el 2013 van crear una àmplia mobilització en contra que va topar amb problemes legals, i va morir del tot el 2015 amb el canvi de Govern. Els autors tenen la lucidesa d'abstreure's de les idiosincràsies dels casos per oferir aquesta reflexió interessant i suggeridora. Ara bé, seria interessant avaluar la validesa d'aquest argument en el moment actual, arran de la recent resolució judicial que requereix al conseller d'Educació de la Generalitat que executi la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 16 de desembre de 2020.

Quins resultats generals ofereix l'anàlisi comparada entre temes i territoris?

L'anàlisi de les tres dimensions en els quatre casos és molt rica i complexa, i no seria possible ni raonable intentar fer-li justícia en aquestes línies. Recomano amb entusiasme la lectura dels capítols quatre i cinc

del llibre. En canvi, sí que sembla possible concloure aquesta ressenya destacant sis resultats generals de l'anàlisi comparada que ofereixen els autors:

1 En el període 2005-15, les demandes lingüístiques orientades a protegir *l'statu quo* van tenir més èxit que aquelles demandes que plantejaven desviar-se'n. Així doncs, els marcs de política lingüística establerts al llarg dels anys 1980 i 1990 es van mostrar resistents. Això no va impedir l'augment de la conflictivitat lingüística.

2 La majoria de les disputes es van produir a nivell autonòmic, però en algunes de les més significatives van estar implicades les institucions centrals de l'Estat, ja fos el poder executiu o, especialment, el poder judicial (per exemple, la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya i decisions judicials posteriors). En una minoria de casos, els municipis també van participar activament d'algunes disputes.

3 L'àmbit de **l'ús de llengües en l'educació va ser, amb diferència, el més conflictiu**. Les posicions a favor o en contra d'una regulació asimètrica del castellà i/o de les anomenades llengües cooficials com a llengües d'ensenyament, així com el seu pes relatiu en els diversos models educatius, van ser articulades amb intensitat per un ampli ventall d'actors i a través de canals i arguments diversos.

L'àmbit de l'ús de llengües en l'educació va ser, amb diferència, el més conflictiu.

4 Analitzant les diverses demandes lingüístiques, els autors han identificat **set tipus d'arguments: jurídics, socials, pedagògics, econòmics, sociolingüístics, culturals/d'identitat, i polítics**. Els raonaments legals han estat més presents en els casos balear i gallec perquè l'objectiu d'implantar models trilingües es va defensar sobre la base de directives i recomanacions de la Unió Europea sobre multilingüisme. Els arguments socials, especialment al voltant del concepte de cohesió social, dominen entre els actors defensors de les llengües minoritàries. Els arguments econòmics van ser exclusius del cas balear, quan la proposta de trilingüisme es va defensar també amb l'argument de maximitzar la competitivitat en el mercat laboral. Els arguments d'identitat són presents arreu però no dominen enlloc, i els autors ofereixen una explicació lúcida del motiu: "atès que les reivindicacions s'originen en comunitats superposades amb ciutadans que comparteixen múltiples identitats, aquestes tendien a posar l'èmfasi en els avantatges instrumentals que podien derivar-se de la proposta política que defensaven" (p. 174).

5 **La relació entre l'orientació política dels governs autonòmics, la societat civil i el poder judicial** és rellevant però complexa. És obvi que la ideologia lingüística dels partits que governen les autonomies és clau, tal com es va evidenciar en els casos balear i gallec en matèria d'educació amb el PP a l'executiu. També es va evidenciar al País Basc, on Eusko Alkartasuna, quan va ser membre de la coalició de Govern amb el PNB, va impulsar un model educatiu únic de predomini del basc (que no va arribar a materialitzar-se). Les iniciatives legislatives poden trobar complicitats o resistències als sindicats, les corporacions professionals i les associacions culturals. En tots els casos (i especialment al cas balear), la societat civil es va involucrar en les disputes. El tercer actor clau aquí és **el poder judicial**, a qui potser els autors no atorguen tota la rellevància que té com a potencial legislador negatiu que, en alguns casos, ha adoptat posicions

La relació entre l'orientació política dels governs autonòmics, la societat civil i el poder judicial és rellevant però complexa. És obvi que la ideologia lingüística dels partits que governen les autonomies és clau.

creixentment escorades. De fet, tots els casos d'estudi menys el basc van tenir, o continuen tenint, desenvolupament en l'àmbit judicial.

6 **La Unió Europea** actua fonamentalment com a espai de reivindicació lingüística, però no actua com a òrgan protector de les llengües minoritàries (malgrat l'article 2 del Tractat de la UE). La Comissió Europea no gaudeix de competències en matèria lingüística (a excepció dels àmbits de competència de la UE) i el Consell d'Europa no preveu mecanismes d'aplicació en casos d'incompliment de la *Carta europea de les llengües regionals o minoritàries* per part dels estats membres.

Daniel Cetrà

Investigador Beatriu de Pinós a la Universitat de Barcelona

◆ CONFLICTES POLITICOLINGÜÍSTICS, DIVERSITAT LINGÜÍSTICA, IDEOLOGIES LINGÜÍSTIQUES, LLENGÜES MINORITÀRIES, LLENGUA, MULTILINGÜISME

ENTRADA PRÈVIA

[La terminologia a peu de carrer. Reptes després de 40 anys de normalització lingüística – Teresa Tort Videllet](#)

Leave a Reply

Escriu aquí el comentari...

Cerca ...

Subscripció

[Subscripció al blog](#)

[Subscripció a la Revista de Llengua i Dret](#)

Enllaços de l'Escola

[Revista de Llengua i Dret](#)

[Revista Catalana de Dret Públic](#)

[Blog de la Revista Catalana de Dret Públic](#)

[Blog de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya](#)

[Publicacions](#)

[Recerca](#)

[Biblioteca](#)

Informació del blog

[Coordinador del blog](#)

[Presentació d'apunts per al blog \[CAT\] \[ES\] \[EN\]](#)

Categories

Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya

Avís legal

Per reproduir un apunt o part d'un apunt d'aquest blog cal que en mencioneu el títol original, l'autor, la font (Blog de la Revista de Llengua i Dret) i la llicència ([CC BY 4.0 atribució](#)), enllaçant l'apunt original i la llicència i indicant, si escau, quina modificació s'hi ha fet o si es tracta d'una obra derivada.

